

ΑΡΧΗ 1ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ - Γ΄ ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ

**ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ Γ΄ ΤΑΞΗΣ
ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΤΕΤΑΡΤΗ 18 ΜΑΪΟΥ 2011
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΙΣΤΟΡΙΑ
ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ
ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΠΕΝΤΕ (5)**

ΟΜΑΔΑ ΠΡΩΤΗ

A1

Να χαρακτηρίσετε τις προτάσεις που ακολουθούν γράφοντας στο τετράδιό σας τη λέξη **Σωστό** ή **Λάθος** δίπλα στο γράμμα που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

- α.** Το «Χάτι Χουμαγιούν» (1856) οδήγησε στη σταδιακή υποχώρηση του δυσμενούς κλίματος για τους υπόδουλους Έλληνες της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας.
- β.** Τον Απρίλιο του 1916 ο τούρκος βαλής Μεχμέτ Τζεμάλ Αζμή Μπέη παρέδωσε τη διοίκηση της Τραπεζούντας στον Μητροπολίτη Γερμανό Καραβαγγέλη.
- γ.** Από τα αντιβενιζελικά κόμματα πιο διαλλακτικά ήταν τα κόμματα του Δημητρίου Ράλλη και του Κυριακούλη Μαυρομιχάλη.
- δ.** Το 1^ο εξάμηνο του 1911 ψηφίστηκαν από την Ελληνική Βουλή 53 τροποποιήσεις μη θεμελιωδών διατάξεων του Συντάγματος.
- ε.** Η κινητικότητα των προσφύγων, ιδιαίτερα κατά τα πρώτα χρόνια μετά την άφιξή τους στην Ελλάδα, υπήρξε μεγάλη.

Μονάδες 10

A2

Να δώσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων όρων:

- α.** Τάγματα εργασίας
- β.** Πατριαρχική Επιτροπή (1918)
- γ.** Μικτή Επιτροπή Ανταλλαγής (1923)

Μονάδες 15

B1

- α.** Ποια εκσυγχρονιστικά αιτήματα των αντιπολιτευτικών ομίλων, που συγκροτήθηκαν περί τα τέλη της δεκαετίας

ΑΡΧΗ 2ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ - Γ΄ ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ

του 1850, εξέφρασε με την πολιτική του δράση ο Αλέξανδρος Κουμουνδούρος; (μονάδες 5)

- β. Ποιοι συμμετείχαν στην επανάσταση κατά του Όθωνα, το 1862; (μονάδες 5)

Μονάδες 10

B2

Πώς εξελίχθηκε το Κρητικό Ζήτημα από την έκρηξη των Βαλκανικών Πολέμων μέχρι τον Φεβρουάριο του 1913;

Μονάδες 15

ΟΜΑΔΑ ΔΕΥΤΕΡΗ

Γ1

Αξιοποιώντας τις ιστορικές σας γνώσεις και αντλώντας στοιχεία από το κείμενο που σας δίνεται:

- α. Να προσδιορίσετε τους στόχους της αγροτικής μεταρρύθμισης που ξεκίνησε η κυβέρνηση του Ελ. Βενιζέλου στη Θεσσαλονίκη το 1917. (μονάδες 8)
- β. Να αναφερθείτε στην ολοκλήρωση της συγκεκριμένης μεταρρύθμισης και στα νέα προβλήματα που αναδείχθηκαν στην πορεία της. (μονάδες 17)

Μονάδες 25

ΚΕΙΜΕΝΟ

Τὰ μέτρα ἀπαλλοτριώσεως θεσπίσθηκαν στὶς 20 Μαΐου 1917, καὶ τὸ φθινόπωρο τοῦ ἴδιου ἔτους ἐπεκτάθηκαν μὲ μερικὲς ἀλλαγές γιὰ νὰ περιλάβουν ὅλη τὴν Ἑλλάδα. Ἡ μεταρρύθμιση ἀποσκοποῦσε στὴν ἀναγκαστικὴ ἀπαλλοτριώση τῶν κτημάτων ποὺ ξεπερνοῦσαν τὰ 1.000 στρέμματα. Οἱ κολλῆγοι καὶ οἱ ἀγροτικοὶ ἐργάτες, τόσο οἱ ντόπιοι ὅσο καὶ οἱ πρόσφυγες, θὰ ἔπαιρναν ἀγροτικοὺς κλήρους, εἴτε ἀπὸ τὶς ἀπαλλοτριωμένες γαῖες τῶν τσιφλικιῶν, εἴτε ἀπὸ γαῖες τοῦ δημοσίου. Κανένα ἀπὸ τὰ μέτρα αὐτά, ὅμως, δὲν ἐφαρμόσθηκε ἀμέσως. Ἐπίσης, κανένα ἀπὸ τὰ μεγάλα τσιφλίκια δὲν ἀπαλλοτριώθηκε τὸ 1917, καὶ μόνο ἓνα τὸ 1918. Καὶ πάλι ἐξωτερικὲς ἐπείγουσες ἀνάγκες, ὁ πόλεμος καί, ἀργότερα, ἡ Μικρασιατικὴ ἐκστρατεία ἀπορρόφησαν ὅλη τὴν προσοχὴ καὶ τὴ δραστηριότητα τῆς κυβερνήσεως· μετὰ τὸ 1922, μὲ τὴ μεγάλη εἰσροὴ προσφύγων,

ἀναγκάστηκαν πια οί κυβερνήσεις τῆς χώρας να δώσουν ὀριστική λύση στὸ ἀγροτικὸ πρόβλημα. [...]

Τὰ προβλήματα ποὺ εἶχαν σχέση μετὰ τὴ διακίνηση προϊόντων, τὴν παραδοσιακὴ ἐκμετάλλευση τοῦ μικροῦ παραγωγοῦ ἀπὸ τοὺς μεσάζοντες, τὴν ἔλλειψη κεφαλαίων καὶ τοὺς τοκογλυφικοὺς ὅρους δανειοδοτήσεως ποὺ ἐπικρατοῦσαν στὴν ἐλεύθερη ἀγορά, ἔκαναν ἀκόμη πιὸ αἰσθητὴ τὴν ἀνάγκη συλλογικῆς ἀσφάλειας ποὺ πρόσφεραν οἱ συνεταιρισμοί [...].

[...] Ἡ ἴδρυση τοῦ Ὑπουργείου Γεωργίας, τὸν Ἰούνιο τοῦ 1917, ἀμέσως μετὰ τὴν ἐπάνοδο τοῦ Βενιζέλου στὴν Ἀθήνα, στάθηκε ἡ ἀπαρχὴ τῆς ἄμεσης κρατικῆς παρεμβάσεως στὴν ὀργάνωση καὶ καθοδήγηση τῆς γεωργικῆς παραγωγῆς, ἔστω καὶ ἂν ἡ παρέμβαση ἦταν στὴν ἀρχὴ ὑποτυπώδης.

Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους, τ. ΙΕ΄: *Νεώτερος Ἑλληνισμὸς ἀπὸ 1913 ὡς 1941*, Ἀθήνα: Ἐκδοτικὴ Ἀθηνῶν, ²2008, σσ. 75-76.

Δ1

Αξιοποιώντας τις ιστορικές σας γνώσεις και αντλώντας στοιχεία από το κείμενο που σας δίνεται, να αναφερθείτε στις επιπτώσεις από την άφιξη των Μικρασιατών προσφύγων στον τομέα της ελληνικής βιομηχανίας.

Μονάδες 25

ΚΕΙΜΕΝΟ

Αξιοσημείωτες ήταν οι επιπτώσεις από την εγκατάσταση των Ελλήνων της Μικράς Ασίας και της ανατολικής Θράκης και στον επιχειρηματικό τομέα. Η εσωτερική αγορά διευρύνθηκε με την προσθήκη μεγάλου αριθμού καταναλωτών ενώ, ταυτόχρονα, από τον αστικό προσφυγικό πληθυσμό αντλήθηκε φθηνό εργατικό δυναμικό αλλά και ειδικευμένοι τεχνίτες. Η χώρα πλουτίστηκε με ανθρώπους δεδομένης επιχειρηματικής ικανότητας και πείρας, που πρωταγωνιστούσαν στις μεγάλες αγορές της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Είναι χαρακτηριστικό ότι, όπως αναφέρεται στην έκδοση της ΚΤΕ του 1926, στους 7.000

ΑΡΧΗ 4ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ - Γ΄ ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ

εμπόρους και βιομηχάνους γραμμένους στο Επιμελητήριο της Αθήνας, οι χίλιοι ήταν πρόσφυγες, ενώ στον Πειραιά η αναλογία ήταν μεγαλύτερη. Από την αρχή η πολιτική της ΕΑΠ ενθάρρυνε την εγκατάσταση βιομηχανιών στους συνοικισμούς, με σκοπό την εκτόνωση της ανεργίας. Επρόκειτο όμως, κατά το μεγαλύτερο μέρος, για μικρές βιοτεχνικές μονάδες, οι οποίες ενισχύθηκαν από το κράτος, την ΕΑΠ ή την Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος, με κοινωνικά και όχι αναπτυξιακά κριτήρια. Καινούριοι βιομηχανικοί-βιοτεχνικοί κλάδοι αναπτύχθηκαν (ταπητουργία, μεταξουργία, πλαστικά, βυρσοδεψία) και δόθηκε νέα ώθηση στην κλωστοϋφαντουργία και τη βιοτεχνία ειδών διατροφής. Άνθιση γνώρισε και η βιομηχανία οικοδομικών υλικών, ο μόνος κλάδος που υποκατέστησε μαζικά τις εισαγωγές στο Μεσοπόλεμο. Στη δεκαετία 1922-1932 διπλασιάστηκε ο αριθμός των βιομηχανικών μονάδων και αυξήθηκε ο όγκος και η αξία της παραγωγής, χωρίς όμως να επέλθει κάποια δομική αλλαγή. Η βιομηχανία θα αρχίσει να κινείται με ταχύτερους ρυθμούς το 1931, χάρη κυρίως στην πολιτική υποκατάστασης των εξαγωγών που ακολουθεί το ελληνικό κράτος μετά την κατάρρευση του διεθνούς νομισματικού συστήματος.

Γ. Γιαννακόπουλος, «Η Ελλάδα με τους πρόσφυγες. Η δύσκολη προσαρμογή στις νέες συνθήκες», στο: Β. Παναγιωτόπουλος (επιμ.), *Ιστορία του Νέου Ελληνισμού, 1770-2000*, 7^{ος} τόμος: *Ο Μεσοπόλεμος, 1922-1940: Από την Αβασίλευτη Δημοκρατία στη Δικτατορία της 4^{ης} Αυγούστου*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα, 2003, σσ. 97-98.

ΟΛΗΓΙΕΣ (για τους εξεταζομένους)

1. Στο τετράδιο να γράψετε μόνο τα προκαταρκτικά (ημερομηνία, εξεταζόμενο μάθημα). **Να μην αντιγράψετε** τα θέματα στο τετράδιο.
2. Να γράψετε το ονοματεπώνυμό σας στο πάνω μέρος των φωτοαντιγράφων αμέσως μόλις σας παραδοθούν. **Δεν επιτρέπεται να γράψετε** καμιά άλλη σημείωση. Κατά την αποχώρησή σας να παραδώσετε μαζί με το τετράδιο και τα φωτοαντίγραφα.
3. Να απαντήσετε **στο τετράδιό σας** σε όλα τα θέματα.

ΑΡΧΗ 5ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ - Γ΄ ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ

4. Να γράψετε τις απαντήσεις σας **μόνο** με μπλε ή **μόνο** με μαύρο στυλό.
5. Κάθε απάντηση τεκμηριωμένη είναι αποδεκτή.
6. Διάρκεια εξέτασης: τρεις (3) ώρες μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.
7. Χρόνος δυνατής αποχώρησης: 10.30 π.μ.

ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ

ΤΕΛΟΣ ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ

**ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ Δ΄ ΤΑΞΗΣ
ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΤΕΤΑΡΤΗ 18 ΜΑΪΟΥ 2011
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ
ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ: ΙΣΤΟΡΙΑ
ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΤΕΣΣΕΡΙΣ (4)**

ΟΜΑΔΑ ΠΡΩΤΗ

A1

Να χαρακτηρίσετε τις προτάσεις που ακολουθούν γράφοντας στο τετράδιό σας τη λέξη **Σωστό** ή **Λάθος** δίπλα στο γράμμα που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

- α.** Το «Χάτι Χουμαγιούν» (1856) οδήγησε στη σταδιακή υποχώρηση του δυσμενούς κλίματος για τους υπόδουλους Έλληνες της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας.
- β.** Τον Απρίλιο του 1916 ο τούρκος βαλής Μεχμέτ Τζεμάλ Αζμή Μπέη παρέδωσε τη διοίκηση της Τραπεζούντας στον Μητροπολίτη Γερμανό Καραβαγγέλη.
- γ.** Η πρώτη κυβέρνηση της Κρητικής πολιτείας εργάστηκε με ζήλο αλλά δεν απέδωσε σε σύντομο χρονικό διάστημα σημαντικό έργο.
- δ.** Η ευτυχής για την Ελλάδα έκβαση των Βαλκανικών πολέμων έδωσε και στο Κρητικό ζήτημα την οριστική λύση.
- ε.** Η κινητικότητα των προσφύγων, ιδιαίτερα κατά τα πρώτα χρόνια μετά την άφιξή τους στην Ελλάδα, υπήρξε μεγάλη.

Μονάδες 10

A2

Να δώσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων όρων:

- α.** Ελληνικό τυπογραφείο Τραπεζούντας
- β.** Σ.Ε.Κ.Ε.
- γ.** Μικτή Επιτροπή Ανταλλαγής (1923)

Μονάδες 15

B1

- α. Ποια εκσυγχρονιστικά αιτήματα των αντιπολιτευτικών ομίλων, που συγκροτήθηκαν περί τα τέλη της δεκαετίας του 1850, εξέφρασε με την πολιτική του δράση ο Αλέξανδρος Κουμουνδούρος; (μονάδες 5)
- β. Ποιοι συμμετείχαν στην επανάσταση κατά του Όθωνα, το 1862; (μονάδες 5)

Μονάδες 10

B2

Πώς εξελίχθηκε το Κρητικό Ζήτημα από την έκρηξη των Βαλκανικών Πολέμων μέχρι τον Φεβρουάριο του 1913;

Μονάδες 15

ΟΜΑΔΑ ΔΕΥΤΕΡΗ

Γ1

Αντλώντας στοιχεία από το κείμενο που ακολουθεί και με βάση τις ιστορικές σας γνώσεις, να αναφερθείτε στις βασικές ρυθμίσεις του Συντάγματος του 1864.

Μονάδες 25

ΚΕΙΜΕΝΟ

Ἀνώτατος ἄρχοντας τοῦ κράτους ὁρίσθηκε ὁ βασιλιάς, στὸν ὁποῖο ἀνατέθηκε ἡ νομοθετικὴ λειτουργία καθὼς καὶ στὴ Βουλὴ (ἄρθρ. 22), μὲ τὴν ἔννοια ὅτι ἀρμόδιοι γιὰ τὴν ὑποβολὴ σχεδίων νόμων ἦταν τόσο ὁ βασιλιάς μέσω τῶν ὑπουργῶν ὅσο καὶ ἡ Βουλὴ, καὶ ὅτι ἡ ψήφιση τῶν σχεδίων θὰ γινόταν ἀπὸ τὴ Βουλὴ, ἐνῶ ἡ κύρωση καὶ ἡ δημοσίευσή τους, γιὰ νὰ γίνουν νόμοι, ἀπὸ τὸ βασιλιά (ἄρθρ. 36). Ἡ Βουλὴ θὰ ἀπαρτιζόταν ἀπὸ βουλευτὲς οἱ ὁποῖοι θὰ ἐκλέγονταν μὲ ἄμεση, καθολικὴ καὶ μυστικὴ ψηφοφορία, καὶ θὰ ἀντιπροσώπευαν τὸ ἔθνος καὶ ὄχι μόνο τὴν ἐπαρχία ὅπου ἐκλέγονταν. Ἡ διάρκεια τῆς βουλευτικῆς περιόδου καθορίσθηκε νὰ εἶναι τέσσερα χρόνια, καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν βουλευτῶν ἀνάλογος μὲ τὸν πληθυσμὸ τῆς βουλευτικῆς περιφέρειας (ἐπαρχίας), σὲ καμιὰ περίπτωσι ὅμως, στὸ σύνολό του, μικρότερος ἀπὸ 150 [...].

Δεύτερο νομοθετικὸ σῶμα δὲν ἰδρύθηκε καὶ ἔτσι δὲν ἀναβίωσε ἡ Γερουσία, ποὺ εἶχε καταργηθεῖ ἀπὸ τὴ Συνέλευση μὲ εἰδικὸ ψήφισμα [...]

Ἡ ἐκτελεστικὴ ἐξουσία ἀνατέθηκε στὸ βασιλιά, ὁ ὁποῖος θὰ τὴν ἀσκοῦσε μέσω τῶν ὑπουργῶν, ποὺ ὁ ἴδιος θὰ διορίζε. Τὸ πρόσωπο τοῦ βασιλιᾶ ἀναγνωρίσθηκε ἀνεύθυνο καὶ ἀπαραβίαστο [...].

Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους, τ. ΙΓ΄: *Νεώτερος Ἑλληνισμὸς ἀπὸ 1833 ὡς 1881*, Ἀθήνα: Ἐκδοτικὴ Ἀθηνῶν, 1977, σ. 237.

Δ1

Αξιοποιώντας τις ιστορικές σας γνώσεις και αντλώντας στοιχεία από το κείμενο που σας δίνεται, να αναφερθείτε στις επιδράσεις που άσκησαν στον Νεοελληνικό Πολιτισμό οι πρόσφυγες μετά την άφιξή τους στην Ελλάδα (1922).

Μονάδες 25

ΚΕΙΜΕΝΟ

Η έλευση των Μικρασιατών έδωσε ώθηση στην ελληνική λογοτεχνία και την πλούτισε με νέα στοιχεία. Στο γλωσσικό τομέα, η υιοθέτηση της δημοτικής από τους συγγραφείς και ποιητές της περιόδου, όπως και η αποκλειστική χρήση της από τις προσφυγικές μάξες, συνέβαλαν στην επικράτησή της επί της καθαρεύουσας. [...].

Ο λαϊκός πολιτισμός, η μουσική, το τραγούδι, ο χορός, η μαγειρική, η ενδυμασία, τα έθιμα των Μικρασιατών πλούτισαν την ελληνική λαϊκή παράδοση. Στις εκφράσεις αυτές του καθημερινού ανθρώπου δεν υπάρχουν στεγανά. Έτσι και στην Μικρασία οι λαοί, πέρα από τα όποια προβλήματα, συζούσαν ειρηνικά ανταλλάσσοντας ήθη, τραγούδια και χορούς. Η ιδιαίτερη αυτή μουσικο-χορευτική παράδοση από τα δυτικά παράλια, την Καππαδοκία, τον Πόντο, έφθασε μαζί με τους πρόσφυγες στην Ελλάδα. Στα χρόνια εκείνα το δημοτικό τραγούδι (συμπεριλαμβανομένου και εκείνου των ελληνικών πληθυσμών της Μικράς Ασίας), ως «εθνική» μουσική, απέκτησε βαρύνουσα σημασία [...].

ΑΡΧΗ 4ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ - Δ΄ ΕΣΠΕΡΙΝΩΝ

Αλλά και ο πιο ανεπτυγμένος, σε σχέση με την Ελλάδα, αστικός πολιτισμός της Κωνσταντινούπολης και της Σμύρνης μεταφυτεύθηκε και προσαρμόσθηκε στις νέες συνθήκες. Ο πλούτος της λαϊκής μικρασιατικής μουσικής μεταφέρθηκε στη μητρόπολη. Το σμυρναίικο τραγούδι (ο όρος καλύπτει το αστικό τραγούδι από την Κωνσταντινούπολη ως το μικρασιατικό νότο) κυριάρχησε ως τα μέσα της δεκαετίας του 1930 στη λαϊκή μουσική σκηνή της χώρας.

Β. Παναγιωτόπουλος (επιμ.), *Ιστορία του Νέου Ελληνισμού, 1770-2000*, 7^{ος} τόμος: *Ο Μεσοπόλεμος, 1922-1940: Από την Αβασίλευτη Δημοκρατία στη Δικτατορία της 4^{ης} Αυγούστου*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα, 2003, σσ. 98-99.

ΟΔΗΓΙΕΣ (για τους εξεταζομένους)

1. Στο τετράδιο να γράψετε μόνο τα προκαταρκτικά (ημερομηνία, εξεταζόμενο μάθημα). **Να μην αντιγράψετε** τα θέματα στο τετράδιο.
2. Να γράψετε το ονοματεπώνυμό σας στο πάνω μέρος των φωτοαντιγράφων αμέσως μόλις σας παραδοθούν. **Δεν επιτρέπεται να γράψετε** καμιά άλλη σημείωση. Κατά την αποχώρησή σας να παραδώσετε μαζί με το τετράδιο και τα φωτοαντίγραφα.
3. Να απαντήσετε **στο τετράδιό σας** σε όλα τα θέματα.
4. Να γράψετε τις απαντήσεις σας **μόνο** με μπλε ή **μόνο** με μαύρο στυλό.
5. Κάθε απάντηση τεκμηριωμένη είναι αποδεκτή.
6. Διάρκεια εξέτασης: τρεις (3) ώρες μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.
7. Χρόνος δυνατής αποχώρησης: 10.30 π.μ.

**ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ
ΤΕΛΟΣ ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ**

ΑΡΧΗ 1ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ - Γ΄ ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ

**ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΕΣ ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
Γ΄ ΤΑΞΗΣ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΤΡΙΤΗ 7 ΙΟΥΝΙΟΥ 2011**

**ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΙΣΤΟΡΙΑ
ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ
ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΠΕΝΤΕ (5)
ΟΜΑΔΑ ΠΡΩΤΗ**

ΘΕΜΑ Α1

Να δώσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων όρων:

- α. Διχοτόμηση της δραχμής (Μάρτιος 1922)
- β. Εκλεκτικοί
- γ. Ηνωμένη Αντιπολίτευσις (Κρήτη)

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Α2

Να χαρακτηρίσετε τις προτάσεις που ακολουθούν, γράφοντας στο τετράδιό σας τη λέξη **Σωστό** ή **Λάθος** δίπλα στο γράμμα που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

- α. Το 1907 ψηφίστηκαν νόμοι οι οποίοι απαγόρευαν στην εκάστοτε ελληνική κυβέρνηση να απαλλοτριώνει μεγάλες ιδιοκτησίες.
- β. Στην περίοδο μεταξύ των συνταγμάτων του 1844 και του 1864 ουσιαστικά δεν ικανοποιήθηκε κανένα από τα αιτήματα του ρωσικού κόμματος, τα οποία είχαν σχέση με την Ορθόδοξη Εκκλησία.
- γ. Τον Νοέμβριο του 1919 υπογράφηκε η συνθήκη του Νεϊγύ, που προέβλεπε την παραχώρηση της ανατολικής Θράκης από τη Βουλγαρία στην Ελλάδα.
- δ. Η ΕΑΠ (Επιτροπή Αποκαταστάσεως Προσφύγων) λειτούργησε μέχρι το τέλος του 1930.
- ε. Την άνοιξη του 1932 η κυβέρνηση της Ελλάδας δεν μπόρεσε να αποφύγει την αναστολή της μετατρεψιμότητας του εθνικού νομίσματος.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ Β1

Ποια προβλήματα αντιμετώπισαν οι πρόσφυγες κατά το πρώτο διάστημα της παραμονής τους στην Ελλάδα μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή;

Μονάδες 12

ΘΕΜΑ Β2

Ποιες ενέργειες έγιναν για την οργάνωση της Κρητικής Πολιτείας μετά την αναχώρηση των ξένων Ναυάρχων (10 Δεκεμβρίου 1898) και μέχρι την ορκωμοσία της πρώτης κυβέρνησης της Κρήτης;

Μονάδες 13

ΟΜΑΔΑ ΔΕΥΤΕΡΗ

ΘΕΜΑ Γ1

Αξιοποιώντας τις ιστορικές σας γνώσεις και αντλώντας στοιχεία από τα δύο αποσπάσματα της ομιλίας του Ελευθερίου Βενιζέλου στην πλατεία Συντάγματος (5 Σεπτεμβρίου 1910), να αναφερθείτε στις βασικές θέσεις του πολιτικού του προγράμματος.

Μονάδες 25

Κείμενο Α

«Συμπολίσται,
Γνωρίζετε ποία υπήρξαν τα αίτια, τα οποία προεκάλεσαν την εξέγερσιν του Αυγούστου παρελθόντος έτους, επομένως δεν έχω ανάγκην να υπομνήσω αυτά εις υμάς δια μακρών... Αστική δικαιοσύνη εφαρμόζουσα προς ρύθμισιν των σχέσεων του συγχρόνου βίου νομοθεσίαν χρονολογουμένην από 15 και 20 αιώνων... Εμπορική νομοθεσία χρονολογουμένη από ενός αιώνος... Ποινική διαδικασία ήτις... κινείται βραδύτατα... Δημοσία εκπαίδευσις, ήτις... εκτρέφει δι' ανεπαρκούς άλλως τε μορφώσεως τροφίμους του προϋπολογισμού ανικάνους διά κάθε άλλο πλουτοπαραγωγόν επάγγελμα. Εκκλησία... περιοριζομένη εις ξηρούς τύπους... Έλλειψις αγροτικής ασφαλείας... Αδιαφορία εντελής προς τας εργατικές και αγροτικές τάξεις... Ανικανότης προς παρασκευήν αναλόγου προς τους πόρους της χώρας αλλά φερεγγύου και ετοιμοπολέμου πάντοτε στρατιωτικής δυνάμεως...».

Γιάννης Κορδάτος, *Ιστορία της νεώτερης Ελλάδας*, τ. Ε΄, σσ. 210 κ. ε., στο: *Θέματα Νεοελληνικής Ιστορίας*, Γ΄ Τάξη Γενικού Λυκείου (Θεωρητική Κατεύθυνση), Αθήνα: ΟΕΔΒ, 2010, σ. 90.

Κείμενο Β

[...] Δέν ἔρχομαι ἐνταῦθα ὡς ἀρχηγός νέου καί ἐσχηματισμένου κόμματος. Ἔρχομαι ἀπλῶς σημαιοφόρος νέων πολιτικῶν ἰδεῶν καί ὑπό τήν σημαίαν ταύτην καλῶ πάντας ἐκείνους, οἵτινες συμμερίζονται τάς ἰδέας ταύτας, ἐμπνέονται ἀπό τόν ἱερόν πόθον ν' ἀφιερῶσωσι πάσας τάς δυνάμεις τῆς ψυχῆς καί τοῦ σώματος, νά συντελέσωσιν εἰς τήν ἐπιτυχίαν τῶν ἰδεῶν τούτων. [...] Δεν παραγνωρίζω, συμπολῖται, τάς δυσχερείας κατὰ τῶν ὁποίων ἔχει νά παλαίση ὁ ἀνορθωτικός ἀγών διά νά στεφθῇ ὑπό πλήρους ἐπιτυχίας. Ἀλλά πιστεύω ἀκραδάντως ὅτι παρὰ την φθοράν τῶν ἐθνικῶν δυνάμεων, ἥν ἀπειργάσθη τόσον μακρά κακοδιοίκησις, οἱ ὑλικοί καί ἠθικοί πόροι τοῦ Ἑθνους εἶναι ἀκόμη τοσοῦτοι, ὥστε εἰς χεῖρας ἐμπνευσμένων ἐργατῶν τῆς ἀνορθώσεως νά ἀρκέσωσιν εἰς ἀναδημιουργίαν Ἑλλάδος ἀνταποκρινομένης πρὸς τάς ἀξιώσεις τοῦ σημερινοῦ πολιτισμοῦ, ἱκανῆς νά ἐπισπάσῃ τήν ἐκτίμησιν τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου καί νά καταλάβῃ ἐντιμοτάτην θέσιν ἐν τῇ Οἰκογενείᾳ τῶν πεπολιτισμένων λαῶν, δυναμένης δέ τέλος, ὅταν γίνῃ καί ἠθικῶς καί ὑλικῶς ἰσχυρά, νά συντελέσῃ πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς Ἀνατολικῆς Εἰρήνης ὑπό ὅρους ἀσφαλίζοντας εἰς πάντας τούς κατοικοῦντας τήν Ἀνατολήν λαούς τήν πρόοδον καί την εὐημερίαν. (Ζητωκραυγαί καί παρατεταμένα χειροκροτήματα).

Γιώργος Θ. Μαυρογορδάτος, *Μελέτες καί Κείμενα γιά τήν περίοδο 1909 - 1940*, Ἀθήνα - Κομοτηνή: «Ἐκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα», χ.χ., σσ. 81-83.

ΘΕΜΑ Δ1

Με βάση τις ιστορικές σας γνώσεις και αντλώντας στοιχεία από τα κείμενα που σας δίνονται, να αναφερθείτε στη συμβολή του διαμετακομιστικού εμπορίου στην οικονομική ανάπτυξη του Ποντιακού Ελληνισμού κατά τον 19ο και τις αρχές του 20ου αιώνα.

Μονάδες 25

Κείμενο Α

Στήν Τραπεζούντα τό 1869 ἡ ἀξία τῶν εἰσαγωγῶν εἶχε φθάσει στά 62.787.464 φράγκα, μὲ χῶρες προελεύσεως κατὰ

ΑΡΧΗ 4ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ - Γ΄ ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ

σειρά: Ἀγγλία, Περσία, Γαλλία, Ρωσία, Ἑλβετία καὶ προτελευταία τὴν Ἑλλάδα μὲ 131.150 φράγκα, καὶ τῶν ἐξαγωγῶν στὰ 37.901.438 φράγκα, μὲ προορισμὸ κατὰ σειρά: Περσία, Κωνσταντινούπολη, Ρωσία, Γαλλία, Καύκασο κ.ἄ. Τὸν ἴδιο χρόνον εἶχαν ἔρθει στὸ λιμάνι τῆς Τραπεζοῦντας 297 ἀτμόπλοια καὶ 704 ἱστιοφόρα. Μὲ τὶς χερσαῖες συγκοινωνίες καὶ ἰδιαίτερα ἀπὸ τὸ δρόμον Τραπεζοῦντας - Ἐρζερούμ - Ταυρίδας πολλὰ καραβάνια μετέφεραν ἐμπορεύματα πρὸς καὶ ἀπὸ τὸ ἐσωτερικὸ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, πρὸς τὴν Περσία καὶ ἄλλες χῶρες.

Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους, τ. ΙΓ΄: Νεώτερος Ἑλληνισμὸς ἀπὸ τὸ 1833 ὡς τὸ 1881, Ἀθήνα: Ἐκδοτικὴ Ἀθηνῶν, 1977, σ.435.

Κείμενο Β

Στόν Πόντον ἡ οἰκονομικὴ δραστηριότητα περιοριζόταν στὴν παραλιακὴ ζώνη καὶ σ' αὐτὴ πάλι ἤκμαζε τὸ ἐλληνικὸ στοιχεῖο. Τὸ σπουδαιότερον κέντρο ἦταν ἡ Τραπεζοῦντα, ποὺ βρισκόταν στὸ τέρμα τοῦ χερσαίου δρόμου καὶ στὸ ἐπίκεντρο τῆς ἐπικοινωνίας τῆς Περσίας καὶ τῆς Κασπίας μὲ ὅλη τὴ Μικρὰ Ἀσία καὶ μὲ τὴ Δύση. Τὸ ἐμπόριον τῆς Τραπεζοῦντας ἀναπτύχθηκε ἰδιαίτερα ἀπὸ τὸ 1883, ὅταν ἡ Ρωσία ἀπέκλεισε τὴν ὁδὸν μὲσω Καυκάσου στὸ περσικὸν ἐμπόριον, μέχρι τὸ 1906, ὅποτε ἀποκαταστάθηκε πάλι ἡ ἐπικοινωνία μὲσω Ρωσίας. Στὸ διαμετακομιστικὸν ἐμπόριον τῆς Τραπεζοῦντας ἡ ἐλληνικὴ ναυτιλία ἔπαιξε σημαντικὸν ρόλον - ἐρχόταν τρίτη στὶς εἰσαγωγὰς καὶ ἐξαγωγὰς στὸ λιμάνι τῆς πόλεως. Ὑπῆρχε ὑποκατάστημα τῆς Τράπεζας Ἀθηνῶν, ἐνῶ οἱ ντόπιοι μεγάλοι τραπεζικοὶ καὶ ἐμπορικοὶ οἴκοι τῶν Γ. Καπαγιαννίδου, ἀδελφῶν Φωστηροπούλου καὶ τῶν Θεοφύλακτου καὶ Λεοντίδου ἤλεγχαν τὴν οἰκονομικὴν ζωὴ τοῦ τόπου. Δεύτερη σὲ σημασίαν ἐρχόταν ἡ Ἀμισὸς (Samsun) ποὺ ἤκμαζε ὡς κέντρο ἐξαγωγῆς καπνοῦ καὶ διέθετε καὶ αὐτὴ ὑποκατάστημα τῆς Τράπεζας Ἀθηνῶν. Ἡ Κερασοῦντα καὶ τὰ Κοτύωρα ἤκμαζαν ἐπίσης· καὶ ἐκεῖ τὸ ἐμπόριον ἦταν στὰ χέρια τῶν Ἑλλήνων.

Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους, τ. ΙΔ΄: Νεώτερος Ἑλληνισμὸς ἀπὸ τὸ 1881 ὡς τὸ 1913, Ἀθήνα: Ἐκδοτικὴ Ἀθηνῶν, 1977, σ.372.

Κείμενο Γ

[...] Ἡ οἰκονομική ἀνάπτυξη, τῶν ἐλλήνων ἐμπόρων τοῦ Πόντου ἀπό τὰ μέσα τοῦ 19^{ου} αἰῶνα ὀφείλεται κατὰ ἓνα μέρος στήν εὐνοϊκή μεταχείριση πού ἀπολάμβαναν ἀπὸ τήν τσαρική Ρωσία καί σέ μικρότερο βαθμό ἀπὸ ἄλλες μεγάλες Δυνάμεις. Οἱ πολύγλωσσοι Ἕλληνες ἔμποροι ὑπῆρξαν πολύτιμοι συνέταιροι, ἐπειδὴ γνώριζαν καλὰ τίς τοπικές ἐμπορικές συνθῆκες καί εἶχαν ἐκτεταμένες ἐπαφές μέ ἑλληνικές παροικίες στήν Εὐρώπη καί σ' ὁλόκληρη τήν ὀθωμανική Αὐτοκρατορία. Ἀλλά οἱ Ἕλληνες χριστιανοί ἦταν ἐξίσου πολύτιμοι γιὰ τὴν προώθηση εὐρωπαϊκῶν καί ἰδιαίτερα ρωσικῶν πολιτικῶν φιλοδοξιῶν σέ βάρος ὀθωμανικῶν ἐδαφῶν. Πολλοί ἀπ' αὐτοὺς διέθεταν συχνά διπλωματικά διαβατήρια ἢ ἀπήλαυναν προστασία εὐρωπαϊκῶν Δυνάμεων καὶ ὀφελήματα ἀπὸ τὸ σύστημα τῶν διομολογήσεων. Μ' αὐτές τίς συνθῆκες ὁ ἀριθμὸς τῶν μουσουλμάνων ἐμπόρων στὴ Μάυρη Θάλασσα μειώθηκε σημαντικά σέ ἀριθμὸ καὶ δύναμη γύρω στὰ τέλη τοῦ περασμένου καί στίς ἀρχές τοῦ εἰκοστοῦ αἰῶνα.

Αλ. Ἀλεξανδρῆς, Ἡ ἀνάπτυξη τοῦ ἐθνικοῦ πνεύματος τῶν Ἑλλήνων τοῦ Πόντου, 1918-1922: Ἑλληνική ἐξωτερικὴ πολιτικὴ καὶ τουρκικὴ ἀντίδραση, στό: *Μελετήματα γύρω ἀπὸ τὸν Βενιζέλο καὶ τὴν ἐποχὴ του*, μέ τὴν ἐποπτεία Θάνου Βερέμη καὶ Οδυσσέα Δημητρακόπουλου, Ἀθήνα: Φιλιππότης, 1980, σσ. 427-428.

ΟΔΗΓΙΕΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟΥΣ

1. Στὸ τετράδιο νὰ γράψετε μόνο τὰ προκαταρκτικά (ημερομηνία, ἐξεταζόμενο μάθημα). **Να μὴν αντιγράψετε** τὰ θέματα στὸ τετράδιο.
2. Νὰ γράψετε τὸ ονοματεπώνυμό σας στὸ πάνω μέρος τῶν φωτοαντιγράφων ἀμέσως μόλις σας παραδοθοῦν. **Δεν ἐπιτρέπεται νὰ γράψετε** καμιὰ ἄλλη σημείωση. Κατὰ τὴν ἀποχώρησή σας νὰ παραδώσετε μαζί με τὸ τετράδιο καὶ τὰ φωτοαντίγραφα.
3. Νὰ ἀπαντήσετε **στο τετράδιό σας** σὲ ὅλα τὰ θέματα.
4. Νὰ γράψετε τίς ἀπαντήσεις σας **μόνο με μπλε ἢ μαύρο στυλό διαρκείας**.
5. Κάθε ἀπάντηση ἐπιστημονικὰ τεκμηριωμένη εἶναι ἀποδεκτὴ.
6. Διάρκεια ἐξέτασης: τρεῖς (3) ὥρες μετὰ τὴ διανομὴ τῶν φωτοαντιγράφων.
7. Χρόνος δυνατῆς ἀποχώρησης: 18:30.

**ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ
ΤΕΛΟΣ ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ**

ΑΡΧΗ 1ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ – Α΄ ΕΣΠΕΡΙΝΩΝ

**ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΕΣ ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
Α΄ ΤΑΞΗΣ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΤΡΙΤΗ 7 ΙΟΥΝΙΟΥ 2011
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΙΣΤΟΡΙΑ
ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ
ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΠΕΝΤΕ (5)**

ΟΜΑΔΑ ΠΡΩΤΗ

ΘΕΜΑ Α1

Να δώσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων όρων:

- α.** Εκλεκτικοί
- β.** Ηνωμένη Αντιπολίτευσις (Κρήτη)
- γ.** Ροπαλοφόροι

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Α2

Να χαρακτηρίσετε τις προτάσεις που ακολουθούν, γράφοντας στο τετράδιό σας τη λέξη **Σωστό** ή **Λάθος** δίπλα στο γράμμα που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

- α.** Σύμφωνα με το σύνταγμα του 1844, ο βασιλιάς συμμετείχε τόσο στην άσκηση της νομοθετικής εξουσίας όσο και στην αρχηγία του κράτους και του στρατού.
- β.** Το ραλλικό κόμμα ήταν υπέρ του εκσυγχρονισμού.
- γ.** Στα μέσα του 1910 οι κοινωνιολόγοι ίδρυσαν το Λαϊκό κόμμα με αρχηγό τον Αλ. Παπαναστασίου.
- δ.** Μία από τις αρμοδιότητες της Μικτής Επιτροπής Ανταλλαγής ήταν η εκτίμηση της ακίνητης περιουσίας των ανταλλαξίμων.
- ε.** Το ελληνοτουρκικό Σύμφωνο φιλίας, ουδετερότητας και διαιτησίας (30 Οκτωβρίου 1930) ρύθμιζε το ζήτημα των Ελλήνων Ορθοδόξων της Κωνσταντινούπολης.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ Β1

Ποια προβλήματα αντιμετώπισαν οι πρόσφυγες κατά το πρώτο διάστημα της παραμονής τους στην Ελλάδα μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή;

Μονάδες 12

ΘΕΜΑ Β2

Ποιες ενέργειες έγιναν για την οργάνωση της Κρητικής Πολιτείας μετά την αναχώρηση των ξένων Ναυάρχων (10

ΑΡΧΗ 2ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ – Α΄ ΕΣΠΕΡΙΝΩΝ

Δεκεμβρίου 1898) και μέχρι την ορκωμοσία της πρώτης κυβέρνησης της Κρήτης;

Μονάδες 13

ΟΜΑΔΑ ΔΕΥΤΕΡΗ

ΘΕΜΑ Γ1

Αξιοποιώντας τις ιστορικές σας γνώσεις και αντλώντας στοιχεία από τα δύο αποσπάσματα της ομιλίας του Ελευθερίου Βενιζέλου στην πλατεία Συντάγματος (5 Σεπτεμβρίου 1910), να αναφερθείτε στις βασικές θέσεις του πολιτικού του προγράμματος.

Μονάδες 25

Κείμενο Α

«Συμπολίται,
Γνωρίζετε ποία υπήρξαν τα αίτια, τα οποία προεκάλεσαν την εξέγερσιν του Αυγούστου παρελθόντος έτους, επομένως δεν έχω ανάγκην να υπομνήσω αυτά εις υμάς δια μακρών... Αστική δικαιοσύνη εφαρμόζουσα προς ρύθμισιν των σχέσεων του συγχρόνου βίου νομοθεσίαν χρονολογουμένην από 15 και 20 αιώνων... Εμπορική νομοθεσία χρονολογουμένη από ενός αιώνος... Ποινική διαδικασία ήτις... κινείται βραδύτατα... Δημοσία εκπαίδευσις, ήτις... εκτρέφει δι' ανεπαρκούς άλλως τε μορφώσεως τροφίμους του προϋπολογισμού ανικάνους διά κάθε άλλο πλουτο-παραγωγόν επάγγελμα. Εκκλησία... περιοριζομένη εις ξηρούς τύπους... Έλλειψις αγροτικής ασφαλείας... Αδιαφορία εντελής προς τας εργατικάς και αγροτικάς τάξεις... Ανικανότης προς παρασκευήν αναλόγου προς τους πόρους της χώρας αλλά φερεγγύου και ετοιμοπολέμου πάντοτε στρατιωτικής δυνάμεως...».

Γιάννης Κορδάτος, *Ιστορία της νεώτερης Ελλάδας*, τ. Ε΄, σσ. 210 κ. ε., στο: *Θέματα Νεοελληνικής Ιστορίας*, Γ΄ Τάξη Γενικού Λυκείου (Θεωρητική Κατεύθυνση), Αθήνα: ΟΕΔΒ, 2010, σ. 90.

Κείμενο Β

[...] Δέν ἔρχομαι ἐνταῦθα ὡς ἀρχηγός νέου καί ἐσχηματισμένου κόμματος. Ἔρχομαι ἀπλῶς σημαιοφόρος νέων πολιτικῶν ἰδεῶν καί ὑπό τήν σημαίαν ταύτην καλῶ πάντας ἐκείνους, οἵτινες

ΑΡΧΗ 3ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ - Α΄ ΕΣΠΕΡΙΩΝ

συμμερίζονται τὰς ἰδέας ταύτας, ἐμπνέονται ἀπὸ τὸν ἱερόν πόθον ν' ἀφιερώσωσι πάσας τὰς δυνάμεις τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος, νὰ συντελέσωσιν εἰς τὴν ἐπιτυχίαν τῶν ἰδεῶν τούτων.

[...] Δεν παραγνωρίζω, συμπολῖται, τὰς δυσχερείας κατὰ τῶν ὁποίων ἔχει νὰ παλαίσῃ ὁ ἀνορθωτικός ἀγὼν διὰ νὰ στεφθῇ ὑπὸ πλήρους ἐπιτυχίας. Ἀλλὰ πιστεύω ἀκραδάντως ὅτι παρὰ τὴν φθοράν τῶν ἐθνικῶν δυνάμεων, ἣν ἀπειργάσθη τόσον μακρὰ κακοδιοίκησις, οἱ ὑλικοὶ καὶ ἠθικοὶ πόροι τοῦ Ἑθνους εἶναι ἀκόμῃ τοσοῦτοι, ὥστε εἰς χεῖρας ἐμπνευσμένων ἐργατῶν τῆς ἀνορθώσεως νὰ ἀρκέσωσιν εἰς ἀναδημιουργίαν Ἑλλάδος ἀνταποκρινομένης πρὸς τὰς ἀξιώσεις τοῦ σημερινοῦ πολιτισμοῦ, ἱκανῆς νὰ ἐπισπᾶσθαι τὴν ἐκτίμησιν τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου καὶ νὰ καταλάβῃ ἐντιμοτάτην θέσιν ἐν τῇ Οἰκογενείᾳ τῶν πεπολιτισμένων λαῶν, δυναμένης δέ τέλος, ὅταν γίνῃ καὶ ἠθικῶς καὶ ὑλικῶς ἰσχυρά, νὰ συντελέσῃ πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς Ἀνατολικῆς Εἰρήνης ὑπὸ ὅρους ἀσφαλίζοντας εἰς πάντας τοὺς κατοικοῦντας τὴν Ἀνατολήν λαοὺς τὴν πρόοδον καὶ τὴν εὐημερίαν.

Γιῶργος Θ. Μαυρογορδάτος, *Μελέτες καὶ Κείμενα γιὰ τὴν περίοδο 1909 - 1940*, Ἀθήνα - Κομοτηνὴ: Ἐκδόσεις Αντ. Ν. Σάκουλα, χ.χ., σσ. 81-83.

ΘΕΜΑ Δ1

Με βάση τις ιστορικές σας γνώσεις και αντλώντας στοιχεία από τα κείμενα που σας δίνονται, να αναφερθείτε στη συμβολή του διαμετακομιστικού εμπορίου στην οικονομική ανάπτυξη του Ποντιακού Ελληνισμού κατά τον 19ο και τις αρχές του 20ου αιώνα.

Μονάδες 25

Κείμενο Α

Στὴν Τραπεζοῦντα τό 1869 ἡ ἀξία τῶν εἰσαγωγῶν εἶχε φθάσει στὰ 62.787.464 φράγκα, μὲ χῶρες προελεύσεως κατὰ σειρά: Ἀγγλία, Περσία, Γαλλία, Ρωσία, Ἑλβετία καὶ προτελευταία τὴν Ἑλλάδα μὲ 131.150 φράγκα, καὶ τῶν ἐξαγωγῶν στὰ 37.901.438 φράγκα, μὲ προορισμὸ κατὰ σειρά: Περσία, Κωνσταντινούπολη, Ρωσία, Γαλλία, Καύκασο κ.ἄ. Τὸν ἴδιο χρόνον εἶχαν ἔρθει στὸ λιμάνι τῆς Τραπεζοῦντας 297 ἀτμόπλοια καὶ 704 ἰστιοφόρα. Μὲ τὶς χερσαῖες συγκοινωνίες

ΑΡΧΗ 4ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ - Α΄ ΕΣΠΕΡΙΝΩΝ

καὶ ἰδιαίτερα ἀπὸ τὸ δρόμο Τραπεζούντας - Ἐρζερούμ - Ταυρίδας πολλά καραβάνια μετέφεραν ἐμπορεύματα πρὸς καὶ ἀπὸ τὸ ἐσωτερικὸ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, πρὸς τὴν Περσία καὶ ἄλλες χῶρες.

Ιστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους, τ. ΙΓ΄: Νεώτερος Ἑλληνισμὸς ἀπὸ τὸ 1833 ὡς τὸ 1881, Ἀθήνα: Ἐκδοτικὴ Ἀθηνῶν, 1977, σ.435.

Κείμενο Β

Στόν Πόντο ἡ οἰκονομικὴ δραστηριότητα περιοριζόταν στὴν παραλιακὴ ζώνη καὶ σ' αὐτὴ πάλι ἤκμαζε τὸ ἐλληνικὸ στοιχεῖο. Τὸ σπουδαιότερο κέντρο ἦταν ἡ Τραπεζούντα, ποὺ βρισκόταν στὸ τέρμα τοῦ χερσαίου δρόμου καὶ στὸ ἐπίκεντρο τῆς ἐπικοινωνίας τῆς Περσίας καὶ τῆς Κασπίας μὲ ὅλη τὴ Μικρὰ Ἀσία καὶ μὲ τὴ Δύση. Τὸ ἐμπόριο τῆς Τραπεζούντας ἀναπτύχθηκε ἰδιαίτερα ἀπὸ τὸ 1883, ὅταν ἡ Ρωσία ἀπέκλεισε τὴν ὁδὸ μέσω Κανκάσου στὸ περσικὸ ἐμπόριο, μέχρι τὸ 1906, ὅποτε ἀποκαταστάθηκε πάλι ἡ ἐπικοινωνία μέσω Ρωσίας. Στὸ διαμετακομιστικὸ ἐμπόριο τῆς Τραπεζούντας ἡ ἐλληνικὴ ναυτιλία ἔπαιξε σημαντικὸ ρόλο - ἐρχόταν τρίτη στὶς εἰσαγωγὲς καὶ ἐξαγωγὲς στὸ λιμάνι τῆς πόλεως. Ὑπῆρχε ὑποκατάστημα τῆς Τράπεζας Ἀθηνῶν, ἐνῶ οἱ ντόπιοι μεγάλοι τραπεζικοὶ καὶ ἐμπορικοὶ οἴκοι τῶν Γ. Καπαγιαννίδη, ἀδελφῶν Φωστηροπούλου καὶ τῶν Θεοφύλακτου καὶ Λεοντίδη ἤλεγχαν τὴν οἰκονομικὴ ζωὴ τοῦ τόπου. Δεύτερη σὲ σημασία ἐρχόταν ἡ Ἀμισὸς (Samsun) ποὺ ἤκμαζε ὡς κέντρο ἐξαγωγῆς καπνοῦ καὶ διέθετε καὶ αὐτὴ ὑποκατάστημα τῆς Τράπεζας Ἀθηνῶν. Ἡ Κερασούντα καὶ τὰ Κοτύωρα ἤκμαζαν ἐπίσης· καὶ ἐκεῖ τὸ ἐμπόριο ἦταν στὰ χέρια τῶν Ἑλλήνων.

Ιστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους, τ. ΙΔ΄: Νεώτερος Ἑλληνισμὸς ἀπὸ τὸ 1881 ὡς τὸ 1913, Ἀθήνα: Ἐκδοτικὴ Ἀθηνῶν, 1977, σ.372.

Κείμενο Γ

[...] Ἡ οἰκονομικὴ ἀνάπτυξη, τῶν ἐλλήνων ἐμπόρων τοῦ Πόντου ἀπὸ τὰ μέσα τοῦ 19^{ου} αἰῶνα ὀφείλεται κατὰ ἓνα μέρος στὴν εὐνοϊκὴ μεταχείριση πού ἀπολάμβαναν ἀπὸ τὴν τσαρική Ρωσία καὶ σὲ μικρότερο βαθμὸ ἀπὸ ἄλλες μεγάλες

ΑΡΧΗ 5ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ – Δ΄ ΕΣΠΕΡΙΝΩΝ

Δυνάμεις. Οί πολύγλωσσοι Έλληνες έμποροι ύπῆρξαν πολύτιμοι συνέταιροι, έπειδή γνώριζαν καλά τίς τοπικές έμπορικές συνθήκες και είχαν εκτεταμένες επαφές μέ έλληνικές παροικίες στην Εὐρώπη και σ' όλόκληρη τήν όθωμανική Αὐτοκρατορία. Αλλά οί Έλληνες χριστιανοί ἦταν εξίσου πολύτιμοι για την προώθηση εὐρωπαϊκῶν και ιδιαίτερα ρωσικῶν πολιτικῶν φιλοδοξιῶν σέ βάρος όθωμανικῶν έδαφῶν. Πολλοί άπ' αὐτούς διέθεταν συχνά διπλωματικά διαβατήρια ἢ άπήλαυαν προστασία εὐρωπαϊκῶν Δυνάμεων και όφελήματα άπό τό σύστημα των διομολογήσεων. Μ' αὐτές τίς συνθήκες ό άριθμός των μουσουλμάνων έμπόρων στή Μάυρη Θάλασσα μειώθηκε σημαντικά σέ άριθμό και δύναμη γύρω στα τέλη τοῦ περασμένου και στίς άρχές τοῦ είκοστοῦ αιώνα.

Αλ.Άλεξανδρής, Ἡ άνάπτυξη τοῦ έθνικοῦ πνεύματος των Ἑλλήνων τοῦ Πόντου, 1918-1922: Ἑλληνική έξωτερική πολιτική και τουρκική αντίδραση, στό: *Μελετήματα γύρω άπό τόν Βενιζέλο και τήν έποχή του*, μέ τήν έποπτεία Θάνου Βερέμη και Οδυσσέα Δημητρακόπουλου, Αθήνα: Φιλипπότης, 1980, σσ. 427-428.

ΟΔΗΓΙΕΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟΥΣ

1. Στο τετράδιο να γράψετε μόνο τα προκαταρκτικά (ημερομηνία, εξεταζόμενο μάθημα). **Να μην αντιγράψετε** τα θέματα στο τετράδιο.
2. Να γράψετε το ονοματεπώνυμό σας στο πάνω μέρος των φωτοαντιγράφων αμέσως μόλις σας παραδοθούν. **Δεν επιτρέπεται να γράψετε** καμιά άλλη σημείωση. Κατά την αποχώρησή σας να παραδώσετε μαζί με το τετράδιο και τα φωτοαντίγραφα.
3. Να απαντήσετε **στο τετράδιό σας** σε όλα τα θέματα.
4. Να γράψετε τις απαντήσεις σας **μόνο με μπλε ή μαύρο στυλό διαρκείας**.
5. Κάθε απάντηση επιστημονικά τεκμηριωμένη είναι αποδεκτή.
6. Διάρκεια εξέτασης: τρεις (3) ώρες μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.
7. Χρόνος δυνατής αποχώρησης: 18:30.

**ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ
ΤΕΛΟΣ ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ**

**ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
ΤΕΚΝΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΤΟΥ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ ΚΑΙ
ΤΕΚΝΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΥΠΑΛΛΗΛΩΝ ΣΤΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ
ΠΕΜΠΤΗ 8 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 2011
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ
ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ: ΙΣΤΟΡΙΑ
ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΤΕΣΣΕΡΙΣ (4)**

ΟΜΑΔΑ ΠΡΩΤΗ

A1.

Να δώσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων όρων:

- α.** Ορεινοί
- β.** Ομάδα των Ιαπώνων
- γ.** Υπηρεσία Παλιννοστήσεως και Περιθάλψεως

Μονάδες 15

A2.

Να γράψετε στο τετράδιό σας τους αριθμούς της **Στήλης I** και δίπλα σε κάθε αριθμό ένα από τα γράμματα της **Στήλης II**, ώστε να προκύπτει η σωστή αντιστοίχιση.

Στήλη I	Στήλη II
1. Έξωση του Όθωνα από την Ελλάδα	α. 1927
2. Αρχή της δεδηλωμένης	β. 1936
3. Ίδρυση του κόμματος των Φιλελευθέρων	γ. 1875
4. Ίδρυση Τραπέζης της Ελλάδος	δ. 1862
5. Επιβολή δικτατορίας από τον Μεταξά	ε. 1910

Μονάδες 10

B1.

- α.** Τι γνωρίζετε για την εκδήλωση του κινήματος στο Γουδί και ποια αιτήματα αυτό εξέφρασε; (μονάδες 6)
- β.** Πώς το κίνημα στο Γουδί επηρέασε την πολιτική ζωή της Ελλάδας μέχρι τις 15 Μαρτίου 1910; (μονάδες 6)

Μονάδες 12

B2.

Ποιο ήταν το έργο της πρώτης κυβέρνησης της Κρητικής Πολιτείας στη διάρκεια των δύο πρώτων ετών της λειτουργίας της;

Μονάδες 13

ΟΜΑΔΑ ΔΕΥΤΕΡΗ

Γ1.

Με βάση τις ιστορικές σας γνώσεις και αντλώντας στοιχεία από το κείμενο που σας δίνεται:

- α. Να εξηγήσετε γιατί ήταν αναγκαίες οι μεγάλες επενδύσεις στις υποδομές της Ελλάδας του Μεσοπολέμου. (μονάδες 12)
- β. Να αναφέρετε ποια έργα υποδομής έγιναν κατά την περίοδο αυτή. (μονάδες 13)

Μονάδες 25**ΚΕΙΜΕΝΟ**

Τα σημαντικότερα έργα [...] αφορούσαν κατ'αρχήν την πρωτεύουσα, όπου η ραγδαία πληθυσμιακή αύξηση είχε σωρεύσει προβλήματα και δυσλειτουργίες. Από το 1922 η Αθήνα ζούσε με περιορισμούς στην κατανάλωση ηλεκτρικού ρεύματος ενώ η λύση στο πρόβλημα της ύδρευσης εκκρεμούσε από τον 19^ο αιώνα. Ο εξηλεκτρισμός της χώρας είχε απασχολήσει οικονομικούς και κρατικούς παράγοντες αμέσως μετά το τέλος του πολέμου, ιδίως σε συνδυασμό με την προοπτική αξιοποίησης των υδατοπτώσεων της Μακεδονίας αλλά οι σχετικές μελέτες δεν έδωσαν πειστικά αποτελέσματα και οι επείγουσες ανάγκες εστίασαν το ενδιαφέρον στην Αθήνα. [...]

Η εκτέλεση μεγάλων εγγειοβελτιωτικών-αντιπλημμυρικών έργων ήταν απαραίτητη για την επέκταση των καλλιεργούμενων εκτάσεων και τη βελτίωση των αποδόσεων στις πεδιάδες της Μακεδονίας, που συχνά κατακλύζονταν από τα νερά των ποταμών. Έτσι, το 1926, επί Θ. Παγκάλου και το 1928, επί Βενιζέλου, υπογράφηκαν δύο συμβάσεις με εταιρείες αμερικανικών συμφερόντων: την American Foundation Co, που ανέλαβε τη μελέτη και την εκτέλεση των έργων στην πεδιάδα Θεσσαλονίκης και τη John Monks & Sons-Ulen & Co για τις πεδιάδες Σερρών και Δράμας. [...]

Παρά την έλλειψη συμπληρωματικών αντιπλημμυρικών ή/και αρδευτικών έργων σε αυτές τις περιοχές, η επέκταση και οι αυξητικές επιδόσεις της γεωργικής παραγωγής, σε συνδυασμό με τον περιορισμό των εστιών ελonoσίας, μάστιγας του αγροτικού πληθυσμού, επιβεβαίωσαν το χαρακτηρισμό των έργων αυτών ως μιας από τις σημαντικές κληρονομιές του Μεσοπολέμου.

ΧΡΙΣΤΙΝΑ ΑΓΡΙΑΝΤΩΝΗ - ΓΕΩΡΓΙΑ Μ. ΠΑΝΣΕΛΗΝΑ, «Η ελληνική οικονομία»,
Ιστορία του Νέου Ελληνισμού, τόμος 7ος, σελίδες 125-126,
Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα, 2003

Δ1.

Αξιοποιώντας τις ιστορικές σας γνώσεις και αντλώντας στοιχεία από τα κείμενα που σας δίνονται, να απαντήσετε στα εξής:

- α.** Ποιες εθνολογικές μεταβολές παρατηρήθηκαν στην Ελλάδα από την άφιξη των προσφύγων; (μονάδες 16)
- β.** Πώς αυτές συνέβαλαν στην ενίσχυση της εδαφικής ακεραιότητας και συνοχής της χώρας; (μονάδες 9)

Μονάδες 25

ΚΕΙΜΕΝΟ Α

Η σημαντικότερη συνέπεια της εισροής των Μικρασιατών προσφύγων – σε συνδυασμό με την αναχώρηση των ανταλλαγέντων Τούρκων – ήταν η συγκρότηση εθνικά ομοιογενούς κράτους. Εξετάζοντας τα στατιστικά στοιχεία του πληθυσμού της χώρας μετά τη Συνθήκη των Σεβρών, θα διαπιστώσουμε ότι περίπου ο ένας στους τέσσερις κατοίκους της δεν ήταν Έλληνας. Αντίθετα, μετά τη Συνθήκη της Λωζάνης, οι Έλληνες κάτοικοι της χώρας έφθασαν το εντυπωσιακό ποσοστό του 93,83%. [...]

Η εγκατάσταση στη Μακεδονία και τη Θράκη του 1/3 του αστικού και των 3/4 του αγροτικού πληθυσμού άλλαξε την εθνολογική σύνθεση και κατοχύρωσε την ελληνικότητα των δύο ευαίσθητων αυτών περιοχών. [...] Στη Θράκη, όπου ο ελληνικός πληθυσμός είχε υποστεί δραστική μείωση μετά τη βουλγαρική κατοχή το 1913, η εγκατάσταση των προσφύγων ήταν άμεση προτεραιότητα για το ελληνικό κράτος. Το 1924, το ελληνικό στοιχείο έφθασε το 62,1% του πληθυσμού ενώ τέσσερα χρόνια αργότερα ένας στους τρεις κατοίκους της Θράκης ήταν πρόσφυγας.

[...] Η εγκατάσταση των προσφύγων στα βόρεια σύνορα της χώρας αποτέλεσε ασπίδα προστασίας της εδαφικής ακεραιότητάς της και προσέδωσε ένα πρωτόγνωρο αίσθημα ασφαλείας.

ΓΙΩΡΓΟΣ ΠΙΑΝΝΑΚΟΠΟΥΛΟΣ, «Η Ελλάδα με τους πρόσφυγες»,
Ιστορία του Νέου Ελληνισμού, τόμος 7ος, σελίδες 91-92,
Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα, 2003

ΚΕΙΜΕΝΟ Β

Η Ελλάδα, ακόμη, μέσα από τα ερείπια της καταστροφής θα αντλήσει ερείσματα ικανά να συμβάλουν στην εθνική ανασυγκρότηση. Η εισροή περισσότερων από ενάμισι εκατομμύριο

προσφύγων, δημιουργικών αστών και αγροτών [...] θα εμπλουτίσει το ανθρώπινο δυναμικό της ελεύθερης επικράτειας – ποσοτικά και ποιοτικά. Η εθνική συνοχή θα ενισχυθεί αποφασιστικά – ιδιαίτερα στις αραιοκατοικημένες ευαίσθητες βόρειες επαρχίες της – και η παραγωγική δραστηριότητα θα ενταθεί εντυπωσιακά στην ύπαιθρο, αλλά και στα μεγάλα αστικά κέντρα. Η Ελλάδα, εστία της ελληνικής εθνικής οικογένειας, μετά και την αναγκαστική αναχώρηση του μεγάλου όγκου των αλλογενών στοιχείων που διαβιούσαν στα εδάφη της, αναγόταν σ' ένα από τα εθνολογικά ομοιογενέστερα, κατά μία άποψη, στο ομοιογενέστερο εθνικό κράτος της Ευρώπης.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΣΒΟΛΟΠΟΥΛΟΣ, «Παράγων σταθεροποίησης»,
Σμύρνη, Μικρασία, σελίδα 145,
Ε Ιστορικά, ειδική έκδοση Ελευθεροτυπίας

ΟΔΗΓΙΕΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟΥΣ

1. Στο τετράδιο να γράψετε μόνο τα προκαταρκτικά (ημερομηνία, εξεταζόμενο μάθημα). Να μην αντιγράψετε τα θέματα στο τετράδιο.
2. Να γράψετε το ονοματεπώνυμό σας στο επάνω μέρος των φωτοαντιγράφων αμέσως μόλις σας παραδοθούν. Δεν επιτρέπεται να γράψετε οποιαδήποτε άλλη σημείωση. Κατά την αποχώρησή σας να παραδώσετε μαζί με το τετράδιο και τα φωτοαντίγραφα, τα οποία και θα καταστραφούν μετά το πέρας της εξέτασης.
3. Να απαντήσετε **στο τετράδιό σας** σε όλα τα θέματα.
4. Να γράψετε τις απαντήσεις σας μόνο με μπλε ή μόνο με μαύρο στυλό ανεξίτηλης μελάνης.
5. Κάθε απάντηση τεκμηριωμένη είναι αποδεκτή.
6. Διάρκεια εξέτασης: Τρεις (3) ώρες μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.
7. Χρόνος δυνατής αποχώρησης: Μία (1) ώρα μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων και όχι πριν τις 17:00.

ΕΥΧΟΜΑΣΤΕ ΕΠΙΤΥΧΙΑ

ΤΕΛΟΣ ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ